

גולדי גרוסמן
משוחחת עם
מדריכת הטיולים
רחל רבינוביץ (MA)
מנהלת מרכז
'בשביל ארצי'

לטיול יצאנו

בכל חופשה מחדש אנו רוצים לצאת יחד אל המרחבים, להכיר את הארץ וליהנות ממסלול משפחתי. אבל כמעט תמיד עולה התהייה: מה יתאים לכל המשפחה? מהו המקום האטרקטיבי לבת החמש עשרה ולבן השלוש? ואיך נצליח להשביע את רצון כולם ולשוב הביתה מלאים בחוויות? במיוחד עבורכם ועבור משפחות כמוכם, הפקנו את המדריך המיוחד, שיגיש לכם מידע נעים וברור על מסלולים משפחתיים אטרקטיביים וקסומים. את המידע מעניקה גב' רחל רבינוביץ, מנהלת מרכז 'בשביל ארצי', בעלת תואר שני, מדריכת טיולים בעלת תו תקן ממשרד החינוך, יוזמת ומנהלת פרויקטים ותכניות לימוד, מנחה מקצועית לטבע וסביבה, בעלת ותק של עשרים שנה בתחום, ומנהלת צוות מדריכים ומדריכות טיולים מקצועיים.

"לפני שנצא לדרך, חשוב שנדע כיצד מחליטים על המסלול המתאים לנו כמשפחה: החליטו על אזור בהתאם למיקום שלכם ולאפשרות ההגעה, חפשו מסלולים מתאימים לכל הגילים, בעלי רמת קושי נמוכה, הצטיידו במידע עשיר וציוד מתאים, וצאו לדרך. בימים אלו, בשל המצב, חשוב לבדוק מראש שהאתר פתוח ובאילו תנאים. באתרים של 'רשות הטבע והגנים' יש להזמין מקום מראש באתר, כדי למנוע התקהלות. נוסף על כך, במקומות שיש מים יש לבדוק את נושא הצניעות".
לכו לארוז תרמילים. אנחנו מתחילים במסע, מצפון הארץ ועד לדרומה...

למרבה המזל, לצאת לטייל בארצנו היפה אנחנו עדיין יכולים. לאילו מסלולי טיול תוכלו לקחת את כל המשפחה, ולגלות מקומות קסומים שטרם הכרתם?

היה הר בנטל מוצב סורי וצה"לי, והוא נראה כמו אתר שחזור, עם שלטים והסבר מקצועי בעמדות הפזורות. במקום ישנם בונקרים אותנטיים ומרתקים, והילדים נהנים להסתובב שם לאור פנסים ולטייל במקום כמו במבוך.

אתרים בגליל המערבי

לפניכם שלושה אתרים קרובים זה לזה. אפשר לשלב אותם יחד או לטייל בכל אחד מהם בנפרד.

עין חרדלית הוא חלק מנחל כזיב, שהמסלול הכי קצר שלו הוא נמשך

ארבע-חמש שעות. לכן מומלץ להגיע רק לחלק של עין חרדלית וליהנות ממסלול באורך של כשעה וחצי. אפשר להיכנס למים, לילדים קטנים יש להביא מצופים וגלגלים. ניתן ללכת את כל המסלול או להיכנס לזמן קצוב ולצאת באמצע. יש לבדוק את גובה המים ואם הוא מתאים לגילם השונים, ולשים לב לא להיכנס כשהם מתחילים להיות עמוקים יותר.

עין גדי

מערת קשת. מקום יפהפה ומדהים בקרבת מקום לעין חרדלית, קרוב לגבול עם לבנון. זהו מקום גבוה המציע תצפית מדהימה לכיוון הרי הגליל והים התיכון. מדובר במסלול קצר הנמצא בפיקוח של קק"ל ויש בו שביל לבעלי מוגבלות. לאחר רבע שעה של הליכה נגיע למערה ענקית בגובה אדיר, שכל החלק העליון שלה קרס, ונשארה רק הקשת. המקום משמש

אתרים באזור הגולן

לפניכם מספר אתרים שניתן לשלב בטיול אחד על פני יום שלם, או לטייל באחד מהם בלבד.

נתחיל בשלושת הנחלים הגדולים בארץ, שהם גם מקורות נהר הירדן: חצבני, בניאס ותל דן. השנה הנחלים מלאים במיוחד, בעקבות המשקעים הרבים שהתברכנו בהם, והמראה מיוחד במינו.

תל דן הוא נחל שופע במיוחד. לכן אין אפשרות להיכנס למים הסוחפים, למעט בריכת שכשור אחת. תל דן הוא מסלול נוח מאוד להליכה. פוסעים לצד זרימה נעימה, צמחייה עשירה וצל.

השביל התלוי בבניאס הוא מסלול קצר וקליל. אין בו גישה לבעלי מוגבלויות, ומשפחות עם תינוקות צריכות להצטייד במנשאים. **השביל התלוי אורך כשעה בהליכה מתונה. המסלול מדהים במיוחד, ומציע הליכה על פני שביל מעל הקטע הכי סוחף של הבניאס, תוך הרגשה שאנו נמצאים בתוך הנחל ממש. במהלך הדרך אין אפשרות להיכנס למים, ובסופה מגיעים למפל מדהים, מהיפים ביותר בארץ. הקטע הראשון של הירידה לכיוון השביל התלוי איננו קשה, אבל בלתי אפשרי עם עגלה. בסוף המסלול יש לעלות חזרה מהמפל לכיוון הרכב.**

יש אפשרות להתחיל את המסלול מהמעיינות ועד לשביל התלוי, הוא אורך שעה וחצי ומתאים למשפחות, אבל יותר ארוך וקשה. הוא איננו מעגלי ויש צורך בשני רכבים.

החצבני הוא מסלול מאתגר יותר, למעט החלק הראשון שלו, שמותאם לבעלי מוגבלויות. אבל בהמשך המים סוחפים יותר ויש יתדות בחלק מהמקומות, כך שהוא מומלץ פחות למשפחות עם ילדים קטנים.

הר בנטל הוא אתר המציע תצפית מרהיבה לעבר קוניטרה שבסוריה ולעבר החרמון. מעפילים ברכב למעלה ונהנים מהנוף ומהסביבה. בעבר

הבניאס

מתקנים ואפשר לראות את תחנת הכוח 'אורות רבין' בחדרה.

חוף הבונים הוא אחד החופים היפים בארץ. זהו חוף מפורץ מאוד עם סלעי כורכר. מדובר במסלול קל ונוח גם לילדים, אם כי עדיף להביא תינוקות במנשא. נוכל לראות מגוון רחב של בעלי חיים במים - מינים רבים של דגים ודו חיים. בהמשך נראה מפרץ שבו נמצא מרבד עצום של צדפים, מעין 'מפעל צדפים' טבעי. כשאני מדריכה שם קבוצות ילדים אני מביאה אתי לוטו צדפים הכולל עשרים סוגי צדפים, והילדים מחפשים בשטח את כל סוגי הצדפים

ומתאימים לתמונה. כך הם הופכים לשותפים פעילים החוקרים את הטבע. הליכה קלה תגלה לנו את המערה הכחולה שנוצרה מהקטע המפורץ. זוהי מערה חצי סגורה המלאה במי ים עם השתקפות מדהימה. מומלץ להגיע לחוף בסוף היום ולהימנע מחשיפה לשמש היוקדת. רמת הנדיב. אם יש לנו זמן ואנו מחפשים אתר מוצל ונעים לעצירה ולמנוחה, נוכל להיכנס לרמת הנדיב בזיכרון יעקב, גנים על שם הברון רוטשילד. במקום נוכל לצפות בהקרנה קצרה וליהנות מצמחייה מטופחת ופורחת.

אתרים באזור המרכז

מערת התאומים קרובה לבית שמש. זהו מסלול הליכה קליל יחסית, ללא עגלות. לאחר צעידה של כארבעים דקות בחורש עם פינות מוצלות, נגיע למערה. נמצא בה עטלפים, נטיפים וזקיפים. מדובר במערה קרסטית טבעית וגדולה. יש בה לחות והיא מחליקה מעט. נרד מצוידים בפנסים, ולקראת הקטע הסופי נראה את הנטיפים והזקיפים. לאורך כל המערה נצפה

גם אתר סנפלינג. חשוב להיזהר לא להתקרב לקשת, זהו צוק צר ומסוכן בגובה עצום.

ראש הנקרה. במרחק רבע שעה נסיעה ממערת קשת נמצא ראש הנקרה, אחד המקומות היפים בארץ. באזור ראש הנקרה אין כלל חוף, אלא צוק עם רכבל שמאפשר לנו לרדת לשם. ראש הנקרה הוא צוק בתוך הים עם נוף מדהים של סלע קרטון משולב בצוק. במקום ישנן נקרות שנוצרו מהמים שמחלחלים בסלע ויצרו מערות. לאורך מסלול הנקרות נראה מערות עם פתחים לתוך הים, מלאות באור וגלים מפכפכים. בחוף נוכל לראות את הסלע הגדול שנקרא רגל הפיל. ניתן אף לגלות מספר איים יפהיים, כמו אי נחליאלי או אי שחף.

אתרים באזור חיפה ובשרון

נחל השופט נמצא ליד יקנעם. זהו אתר חינוכי הכולל מסלול נחמד ביותר עם שביל לבעלי מוגבלויות, מותאם לעגלות. המסלול הפסטורלי מציע חוויה של הליכה בתוך גלוייה. הוא מוצל ברובו ומלא בצמחייה מגוונת. ישנם קטעים עם מים לשכשוך ולהנאה. בסוף המסלול נגיע למפל עם בריכת מים. בדרך כלל יש בו פחות מים מראש חודש תמוז והלאה, אבל בשנה זו, שהייתה גשומה ביותר, הוא מלא ואטרקטיבי במיוחד.

נחל חדרה היה מזהם במשך שנים רבות. לפני כעשור הוא עבר שיפוץ רציני וכיום הוא מטוהר ומהווה פינת חמד, לצד פארק טבע מטופח ומזמין. נוכל לצעוד על הדשא לצד הנחל ולראות את השפך שלו לים. אפשר לצעוד לכיוון מזרח או לכיוון מערב וליהנות משני מסלולים מרהיבים. במקום ישנם

ראש הנקרה

עין פרת נמצא בחלקו העילי של נחל פרת (ואדי קלט), ממזרח ליישוב עלמון (ענתות). זהו אתר קסום מלא מים וצל המנוהל על ידי רשות הטבע והגנים. עין פרת הוא מעיין שופע מים, הנובע בקניון מדברי מרהיב עין. השמורה נמצאת בתחומי יהודה ושומרון, ויש להישמע להוראות גורמי הביטחון.

חוף הבונים

עינות צוקים היא שמורה המנוהלת על ידי רשות הטבע והגנים. היא נמצאת בצפון ים המלח, מזרחה לקיבוץ קליה, לאורך רצועת חוף בת כחמישה קילומטרים. במקום נהנה מנווה מדבר ירוק, בריכות טבעיות מופלאות וצמחייה שופעת לרגלי מצוקים. בשמורת הטבע נגלה עושר מינים של החי והצומח. במקום נמצאת גם 'השמורה החבויה' שאליה יש להגיע עם מדריך מוסמך - במקום נמצאים מדריכים כאלו מטעם הרשות.

עין גדי הוא אתר שמנוהל על ידי רשות הטבע והגנים. זהו נווה המדבר הגדול בארץ המכיל מעיינות ומפלים. החלק המתאים למשפחות הוא החלק של נחל דוד - החלק התחתון. אפשר לעשות אותו עם ילדים ומנשאים, ויש בו קטע קטן של שביל לבעלי מוגבלות. בהמשך נוכל לראות שרידים של יישוב עין גדי העתיק ובית הכנסת העתיק המכיל פסיפס ענק עם כתובות שונות על גביו. כתובת אחת מכילה קללה למי שיעז לגלות את סודו של המקום - תהליך הכנת בושם האפרסמון, שממנו התפרנסו תושבי המקום. כעת הגיע הזמן לשוב הביתה בחיך, להירגע מהמסע ולהפנים את החוויה הנהדרת שזכינו לה: טיול משפחתי מלכד, מחבר ומלא חוויות שנחרטו בזיכרון...

בעטלפים התלויים על התקרה ונשמע אותם צוחים. נמשיך בהליכה, ולאחר מספר דקות נגיע למגלשת אבן ענקית טבעית. חשוב לדעת שבחורף המערה סגורה בגלל תרדמת החורף של העטלפים.

מערת הנטיפים נמצאת בין נס הרים לבית שמש. זהו אתר שהכניסה אליו בתשלום והוא מתוחזק מטעם רשות הטבע והגנים. את המערה גילו בשנת 1968 תוך כדי עבודה במחצבה במקום.

זוהי מערה מהיפות בעולם. במשך השנים פיתחו אותה וכיום היא אתר מוכר וחיבי. יש שם סיורים והקרנה המספרת על המקום. נרד אליה דרך מדרגות קלות (אפשר עם ילדים קטנים ללא עגלה), ונהנה מעולם אגדות קסום של פסלי אבן שנוצרו בטבע לצד נטיפים וזקיפים בשלל צורות.

נופי נחל קטלב הוא מסלול משפחות באזור נס הרים. יש בו שביל גישה לבעלי מוגבלות ואפשר אפילו להצטייד בבימבות ואופניים (הוא מתחיל ליד מסעדת 'בר בהר'). נטייל בטבע ונהנה מנופים מקסימים, מאוויר הרים צלול, ממתקנים ונופים של נחל קטלב ונחל שורק.

אתרים באזור הדרום

באופן כללי אני לא ממליצה על טיולים בדרום הלוהט בקיץ, אבל בכל זאת, למי שמעוניין להדרים, אני מציעה שלושה מסלולים קסומים:

מערת הנטיפים

רחל רבינוביץ מנהלת 'בשביל ארצי' - ארגון והדרכת טיולים, הרצאות, סדנאות טבע וסביבה